ԵՒՐՈՊԱ

Լրագիր Քաղաքական

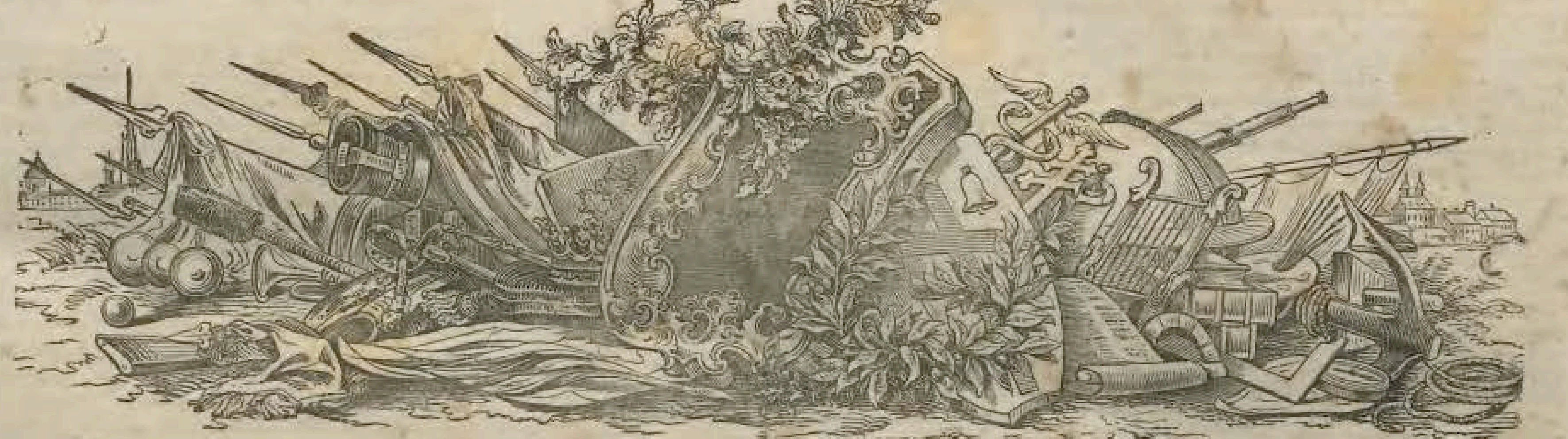

Թիւ 2 — 14 (2) ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ — 1856

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՒՍՏՐԻԱ. [illegible]

ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ԼՐԵՐ. [illegible]

ԳԱՂՂԻԱ. [illegible]

ԱՆԳՂԻԱ. [illegible]

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ. [illegible]

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԷՐՈՒԹԻՒՆ. [illegible]

ՌՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆՔ. [illegible]

[illegible]

ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԼՐԵՐ. [illegible]

ԱՒՍՏՐԻԱ

ՎԻԵՆՆԱ, 14 ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ.

ԱՒՍՏՐԻԱՅԻ [illegible]

[illegible]

— [illegible] (Nécessité d'un Congrès pour pacifier l'Europe. Par un homme d'état): [illegible]

[illegible]

[illegible]

(Մնացեալը յետ. անգամ)

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԼՈՒՐ

ՄԻՆՉԵՒ Դեկտեմբերի 31 հասնող Արեւելքի լուրը Սեւ ծովի մէջ եղած փոթորիկներուն պատահած կորուստներուն վրայ մանրամասն տեղեկութիւններ կուտան. բոլոր խորտակուած նաւերուն մէջ դժբախտաբար նաւաստիներէն եւ ոչ մէկ հոգի մը կրցաւ ողջ մնալ, որովհետեւ [illegible]

[illegible]

ԳԱՂՂԻԱ

ՓԱՐԻԶ, Դեկտեմբերի 29։ [illegible] փարիզ մտնելը մեծ հանդիսութեամբ եղաւ։ [illegible] Կամրջներուն վրայ սաստիկ բազմութիւն մը բռնած կեցած էր. բոլոր պատուհանները գեղեցիկ զարդարուած էին եւ Վանդոմի պատուարին վրայ շատ խորհրդաւոր նշաններով յաղթութեան փառաւոր կամար մը կանգնուած էր։ Կայսրը կէսօրուան մօտ [illegible] ընդունելու համար Վանդոմի հրապարակը գնաց եւ հոն բաց գլխով այսպէս խօսեցաւ։

«Զօրականք. [illegible]

[illegible]

— [illegible]

— [illegible] 11ին [illegible] Լոնտոն, Տէօնտոս, Համբուրգ [illegible] եւ այլն։

ԱՆԳԼԻԱ

ԼՈՆՏՈՆԻ [illegible] 1854ին [illegible]

[illegible]

— [illegible] 240 [illegible] 20 [illegible] 81—131 [illegible] 18 [illegible] 25—60, 18 [illegible] 8—21, 20 [illegible] 3 [illegible] 4 [illegible] 17 [illegible] 140 [illegible]

— [illegible]

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

ՀԻՒՍԻՍՍՅԻՆ [illegible] 24ին [illegible] 20ին [illegible]

[illegible]

դամայն իր ամէն պաշտօններն առանց հօրսինցը-նելու։

— Լոնտոնի հայերը Նիւրայնէն քով Պօնկ գետին վրայ 880 մէթր երկայնութեամբ նորաշէն կամուրջին լմննալէն ետքը Թեմզին ծովակալի սեպհականն եւ ուրիշ ձգապարակէն պաշտօնակալաց իր մասնաւոր չնորհակալութիւնը յայտնէր է, եւ նոյն կամուրջին շինութեան պարապոյ շինուորնե-րուն մարդ գլուխ մէյմէկ արծաթ Ռուպի պար-գեւեր է։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԷՐՈՒԹԻՒՆ

ԼՐԱԳԻՐՆ կայսրն առանձին Նամակով մը Մե-ծափառ Սուլթանին պատուոյ Լէդէոնին մեծ խաչը խրկած է, ուստի Դեկտեմբերի 30ին Պր-թուվնէլ Գաղղիայի դեսպանը մեծ հանդիսով Չը-րաղանի պալատը գացեր է նոյները Մեծափառ Սուլթանին յանձնելու։ Այս հանդիսական արա-րողութեան բոլոր պաշտօնեայք եւ պետութեան մեծամեծ պաշտօնատարք ներկայ գտնուեր են։ Դեսպանը բանախօսութիւն մ՚ըրեր է, որուն մէջ կըսէ թէ այս առաջին անգամն է որ Գաղղիայի մեհեանի մը Ցանձնառական մեհեանէն մ՚պատուի փառաւոր եւ հանդիսական կերպով իր մե-ծնական բարեկամութիւնը, մեծարանքն ու սէրը կը յայտնէ, եւ ինք զինք երջանիկ կը սեպէ որ այսպիսի գործքի մը միջնորդ ընտրուած է. եւ միանգամայն կ՚ակնարկէ թէ աս բանս պէտք է որ իրրեւ գրաւական մը համարուի այն երեւելի նպաստակցութեան, որն որ Օսմանեան պետութեան բախտն եւրոպական խառնից երաշխաւորութեամբ կը զօրացնէ, եւ այն քաղաքական յառաջադի-մութեան բարերար հովանաւորութեան տակ կը դնէ, որուն գործադրութիւնը Մեծափառ Սուլթանն իր դաշնակցութեան առնեն առած յառաջադրու-թեան համեմատ կատարելու ջանացած է։ Մե-ծափառ Սուլթանն ալ Գաղղիայի դեսպանին նոյն-պէս բանախօսութեամբ մը պատասխան տուեր է, որուն մէջ կըսէ թէ այս պատուոյ եւ մեծարա-նաց նշանը չէ թէ միայն իրրեւ Գաղղիացւոց կայսեր մտերմութեան նշան մը կ՚ընդունի, հապա նաեւ իրրեւ երկու կայսրութեանց մէջ հաս-տատուած բարեկամական կապակցութեանց գինշո սեւեռուն նշանակ. այս առաջին անգամ՝ ստոյ-ուրութեանէ մ՚ընդունած շքանշանին համար ա-նոյած ուրախութիւնը յայտնելէն ետքը՝ կը ծա-նուցանէ իր հպատակաց երջանկութեան համար ունեցած ջանքը, եւ կըսէ թէ իր պետութիւնն եւրոպական ազգութեանց գերդաստանական ան-դամ՝ մ՚ըլլալուն արժանաւորութիւնը պիտի ցու-ցընէ, ու Ցանձնառածն երբեք պիտի չմոռնայ դաշ-նաւորաց աս փոխձանա. բրած մեծամեծ զոհերը։ Հասկ յետոյ յայտնելով թէ Նախորդին կայսեր առանձին նամակ պիտի գրէ կը յանձնէ դես-պանին որ ինքն ալ իր կողմանէ շնորհակալու-թեան զգածումները անոր հաղորդէ։

— Նախորդացյն Դուռը Դեկտեմբերի 26ին պատերազմական մեծ ժողով մը գումարուեր է, որուն մասնակից եղած են Գաղղիացի եւ Անգլիացի զօրապետներն ալ։ Դելսաւոր նիւթը կարսի անձնատուր ըլլալէն ետքը մնացած ասխական բա-նակին նկատմամբ է եղեր։ Իսօրը Իսմէր փա-շային եւ անոր հրամանատարութեան տակ եղած զօրաց վրայ գալով՝ Անգղիացիք սախլիր են եւ դեր բարձրագոյն ատենին առաջարկեր որ զինքը փոխանակաւն, Կարսի պաշարման մը ցընելու ջիւս-թեայան եւ Սեւ ծովուն արեւելեան եզերքին պա-շտպանութեան պարապ ժամանակ կորսնցնելուն համար. բայց ժողովը յանձն չէ առած։ Կըն-րեւայ թէ գլխաւոր որոշումն աս եղեր է որ պա-տերազմի ասխական ասպարէզը Կովկասի եզերքն ըստ չափաւ մեծ ու զօրաւոր բանակ մը ժողվուի։ Հայոց փաշան մասնաւոր հրահանգներով Կարսն երկրուեր է։ 70 օսմանեան նաւեր ուղեւորներ բեռնաւորած Սեւ ծովը ելեր են։ Կովկասի ալպիս իմաղ առած մերձակայ զօրաց մէկ մասը Ս. Պոլիս հասեր է։

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆՔ

[illegible]

ՄԵԾԻՆ ՊԵՏՐՈՍԻ ԴԱՐԸ

ԺԷ.

Ի՞ՐՈՒՆ Խմնակալայ հրայու դէմ եղած շփոթ-մամ այսպիսի դէպք մ՚ալ յառաջ բերին որ հա-րաւային Ռուսաստանին մէջ պետութեան կորուստ կը սպառնար։ — Պաշքիրներու ապստամբութիւնը զսպուելուն պէս, նոյն պատճառաւ Ցանի Քոզաքնե-րուն մէջ յեղափոխութիւն մը ծագեցաւ։ Կովկասեան Արշակունի մէջ ծնունդ Ցանի ապստամբ ու անապակ Քոզաքներու վայրատ ու ասպատակ [illegible] մը յանելէ բայց ուրիշ հարկաւորութեան առեն 20,000 զինուոր պատրաստելու կարողութիւն ունեցող մարդ պիտի ուզէին։ Հասարակ [illegible] աս պայմանաւորութեան ալ զգալով մը։

Կայսրը սասանկ ատեն մը Պետրովնայէն տեղեկութիւն ստացաւ, թէ [illegible] երկիրը Փարիզի խաղաղութենէն ետքը, որպէս զի Ռուսաց կառավարութեան իրենց ալ ձեռք անցնի, նոյն գետեն կ՚ուզէ անցնիլ, [illegible] անկախ ապրիլ [illegible], ու անոնց հանդէպ Պետրոսն ալ [illegible] թերեւս մի քանի անգամ [illegible] ալ ընկերներով ու պատերազմական դիւրութիւններով իրենց ունեցածը ապահովեցին։ Պետրոսն նոյն գետին վրայ Ռուսները առաջնորդեց ու իր զօրքերովը զատ [illegible] ու անոնց ձեռքը անկախ ունեցած երկիրներու հանդէպ [illegible] կրցաւ վերջապէս [illegible]։ Պատերազմը կարծեց, որ նոյն պատճառաւ զօրքը [illegible] մեծ աշխատանք [illegible] իր դիւրութիւնը [illegible] կամաւոր անցնելու։ Ներկայ մասին [illegible] Քրիստոնէական [illegible]։ Ասով [illegible] Ռուսաց գործերն [illegible] կը յուզէին, եւ իրենց մէջ պատերազմի յառաջ եկած [illegible], [illegible] Քոզաքներուն մէջ [illegible] ու գործերը [illegible]։ Կայսրը [illegible] Ցանի Քոզաքներուն [illegible] եւ Ռուսաց կառավարութիւնը [illegible]։ Կայսրը Ռուսաց Լեհաստանին [illegible] անցնիլ [illegible], անոր համար նոյն գաւառին [illegible] կայսերական բանակը [illegible] Պետրոսն [illegible], որ իր արքունիքին նման [illegible] Հարկը պահանջելու [illegible]։

Կայսրը Լէօվէնհաուպթի հետ միանալու իրեն հարկաւոր կը սեպէր, որն որ Ռիկայէն գաղնելով Ցիրեւրի վայրէն անցնելու եւ իր թագաւորին հետ միանալու վրայ էր։ Պետրոս միայն զգաց, որ ամե-նայն եղանակաւ աս միանալը արգելու, ու միտքով Սմոլենսկի Ճամբայ ելաւ ու Չայն ալ իր ետեւէն գնաց, որպէս զի Շվեդացի զօրավարին գետէն անց-նիլն արգելու։ Լէօվէնհաուպթ Ռուսաց կողմանէ բ-մանալուն պէս ընկնալը կրկնապատկեց ու քիչ մնաց որ կ՚արգելուէր նոյն Շվեդացւոց կայսուած հրամը մը Ռուսներուն սիրտ Ճամբայ մը ցուցընելով գիւղերը չհրկեր, փոխ՝ անոր Ռուսները Լէօվէն-հաուպթի գործառնը կը պաշարէն, արգէնքներ երեք օր էր որ նոյն գետէն անցած էր. փախչելէն Ռուսները ու Լեսնոյա գեղին քով Շվեդաց զօրաց հետ Ճակատ մը տուին։ Լէօվէնհաուպթ՝ թէեւ ետ չյաղթուեցաւ, բայց հազիւ 6000 հոգի կրցաւ իր թագաւորին տանիլ. բարկացաւ թագաւորը ու զինքն միայն բոլոր-ուղի պատերազմին պաշտօնէ զուրկ թողուց ու բերաւ զօրքը միւս գունդերուն մէջ ցրուեց։ — Հոս պատ-մութիւնները քիչ ատենուան համար ընդհատելով գաւառը Ռուսքին անմարզը, որն որ միջեւ հիմակ բանի մ՚անգամ յիշեցինք ու հետագայ պատմու-թեանց մէջն ալ յաճախ պիտի յիշենք։

Յովհաննէս Մազեբբա լեհ ազնուականաց ցե-ղէն էր. պզտիկութեան ատեն Լեհաց Յովհաննէս Քազիմիր թագաւորին ապարանքին մէջ մանկլաւիկ (page) էր։ Իր անկիրթ երիտասարդը ազնուական ընկերի մը հետ շատ բարեկամանալով զինքը հա-փայեց ուզելով, որուն թագն աս բանս իմա-ցաւ եւ սաստիկ բարկանալով Մազեբբան վայրենի ձիու մը վրայ կապել ու իր բախտին թողուց։ Ասան-կով երիտասարդը վրան դրուեց պառկած սխալ-յած ու սաստիկ անօթի Տնիեբերի Քոզաքներուն ձեռքը ինկաւ, որով ինքն ալ անոնց ասքին ապրա-ւանքը ու յանդուգն վայրենապարագ մարդկանց մէջ մնաց, որոնց օրինաւորութեան ու ազատ յարկղակելու-թը զգալով։ Աս ատեններս երկու երեւելի անձ

վերին իշխանութեան պաշտօնատ. իրարու դէմ պատերազմ բացին, Մազեբբան Պեսարա Ցարոշենքայի կողմը բռնեց, որն որ Լեհական պաշտպանութեան տակ էր, բայց իր ախոյեան գետոպանութիւն ընելու առեն Սամոյլովիչ Քոզաքներուն ձեռքն ինկաւ, ո-րոնք զինքը տանելուն պէս իրենց մեծին՝ Իւան Սամոյլովիչ Հեթմանին տարին, որն որ ռուսական պաշտպանութեան տակ էր։ Հոս Մազեբբա երջանիկ Ցարոշենքայի հրամանացնելուն հրաժարեցաւ ու իր նոր տիրոջը հաւատարմութիւն խոստացաւ, եւ կ՚երեւ-այ թէ տիրոջը շատ սիրելի եղած ըլլայ, ինչու որ քիչ ատենուան մէջ հեթմանէ զանազան պաշտօ-ներու հասաւ ու ծանրակշիռ խորհրդութեանց հա-մար Մոսկուա կ՚երթար, որով Չարին ալ ծանօ-թացաւ։ Անիրաւ ու անհաւատարիմ խորամանկը հոս իր տիրոջ ու բարերարին դէմ գործելու սկսաւ ու վերջապէս բանն ան աստիճանի բերաւ, որ Իւան Սամոյլովիչ աքսորուեցաւ ու մասնի, Մազեբբան անոր տեղն անցաւ եւ ասքի բերման ռուսական պետութեան ասքին մեծ օգնութիւն ցուցուց, այնինքն Ցանեկական պատերազմի ատեն ամբողջ շինեց, աղուորած քաղաքները նորոգեց . . . ։ Ասկայն ասոր չէ թէ Ռուսաստանի սիրոյն, այլ իր ապագայ անկախութեանը համար կ՚ընէր։ Չարին սրտին վրայ այ անանկ սիրելի ու զինքն անանկ վստահելեաց որ Մազեբբան բամբասողին պատիժը մահ էր։ Եւ սակայն խորամանկ Մազեբբան խանդարհան ուզելով, կերպած երեսով ու կեղծաւորի արցունքներով Չարին առջեւը կը պատմէր թէ թշնամիները կը ջանան արշինքն իր ա-մենասիրելի տիրոջն աչքէն հանել։ Պետրոս առանց-մով խոցուած հայրագին Ռուսաստանին պաշտպա-նութիւնն իրեն յանձնած էր։ — Ասկայն Մազեբբա իր խորին խանդարհական անձնաւորութեան ատեն շվեդ-լեհական կողմնակցութեան հետ բանակցու-թեան մէջ էր ու Չարին դէմ իրենց մեծ օգնու-թիւններ կը խոստանար եթէ զինք լեհական վերա-գաւառութեամբ Ուքրանիայի տէր ընեն։ Կայսրը խնդիրը յանձն առաւ եւ Մազեբբան քանի որ Շվեդաց վրայ հաստատուն ապահովութիւն մը չու-նէր, աս խաղին մէջ ծայրայեղութեամբ իր վստահելած ապահովութեան միտս մը չհասուց. մէկ կողմանէ իր նախանձաւորները իրրեւ Շվեդաց բարեկամ Չարին կը մատնէր, ու անդին կողմանէ Ուքրանիայի մէջ ժողովրդեան սիրտը Ռուսի իշխանէն կը հեռա-ցընէր։ Լաւցինկայ գործքիս համառօտութիւնը չի-ներէր մեզի մանրամասն յառաջ բերելու այն ամե-նայն որով խորամանկը իր խաբէութիւնը յառաջ կը տանէր, աս գիտնալը միայն բաւական է, որ բանն անանկ քաղութեամբ մը յաջողցուց որ Չարը եւ ոչ իր սիրելիներուն Մազեբբայի դէմ բրած բողոքնե-րուն միտ կը դնէր. բայց երբոր խաբէութիւնը յայտնապէս երեւան ելաւ, ան ատեն իր աչքերն ալ բացուեցան։

Նոյն երկայն ժամանակէ վեր կարոլս ԺԲ., Սկանտիլաւոս թագաւորին ձեռքը, Մազեբբայեն, Քոզաքներու գլխաւորին, հետ գաղտնի բանակցու-թեան մէջ էր։ Քոզաքները Ուքրանիա երկրին բնա-կիչներն են, որ յառաջ (1654) թէպէտ Լեհաստանին ռուսական պաշտպանութեան տակը թողուցած էին, սակայն հիմակ Մազեբբային գործելովը իրենց աս փիճակին համար մեծ անտարբերութեան մէջ էին։ Մա-զեբբան՝ թէպէտ 70ամեայ բայց փառասէր մէկն ըլ-լալուն հիւսիսային փրկացին զինուցը յաջողութիւնը կ՚ուզէր իր փառասիրութեանը օգտին գործածել ու թագաւորական պատիւ առնելէ։ Խոստացեր առաւ կարոլսս, որ 20—30,000 բատ երեւանիի Չարին համար պատրաստուած զօրքը Տնիեբերէն անցնե-լէն ետքը Մազեբբայեն Շվեդաց զօրաց հետ կը միա-ցընէ։ Ինչպէս գիտենք Մազեբբա Չարին սիրտը շա-հած եւ Ռուսաց մէջ մեծ անուն հանած ըլլալուն, բրած մատնութիւնն ալ անակնկալելի էր։ Կարոլս ասանկ խոստումներէ խաբուած Ուքրանիայի բերրի երկիրները ասանց արիւն թափելու ձեռք ձգած կը համարէր ու կը կարծէր, որ աս երկրին բնակիչներուն օգ-նութեամբ Մոսկուա եւ Վորօշա մայրաքաղաքներուն վրայ ալ կրնար իյնալ։ Ասոր աս գաղափարներով, ու իր զօրավարացը խորհրդին հակառակ, Ուքրանիա մտաւ. բայց ինչ զարմանք որ Մազեբբան իրեն խոստացած 20—30,000 զօրքի տեղ հազիւ 3000 կրցաւ բե-րել ու խոստացուած պաշարները ամենեւին չէին երեւար։ Բանակին երթալով խեղճութեանց մէջ կ՚իյնար, զօրքը պատերազմէ, ցուրտէ, անօթութենէ ու հիւանդութենէ սպառուած էր եւ ուրիշ հազար-ումէկ տեսակ դժբաղդութեանց հազարաւոր զօրքեր գերեզման կ՚իյնային։

Պետրոս միտահան ձեռան առիթ առնելով խաղա-ղութեան հակում մը կը ցուցնէր, բայց անզգուշի կարոլսին պատասխանը միշտ աս էր. «Միայն Մոս-կուայի մէջ կ՚ուզեմ խաղաղութեան ստորագրել»։

Այս պատասխանին վրայ Պետրոս սաստիկ հերքեր, ու Կարլոս եղբայրս [illegible] Եկատերինը ձեռա-ցընել կ'ուզէ, բայց չեմ Կարլոսը մը պիտի չկա-րենայ գտնել։

Մէկ օր ալ Պետրոսին ատ ատենները սաս-տիկ ցուրտ, որով Կարլոս սաստիկ վնասներ կրեց եւ տկարացաւ իր կայսերական զօրացը շփոթու-թեան երեւցաւ, որովհետեւ [illegible] Լեհաստանի զօրավարին գունդը սաստիկ չէր կրցեր։ Թերեւս ըսելու ձմեռուան միայն մէկ քանի ամիս ձմե-ռած էր, ի վերայ այսր ամենայնի իր զօրացը երեւելի մասը ոչնչացաւ, եւ աւելի եւս [illegible] մէջ [illegible] հասած կարիք հանելով, քաղաքին արդէն զօր-քով լեցուած ըլլալուն, իր բերած զօրացը անով չկրնալեցաւ։ Ըսէք եւ դառնալ չուզէր պէտք էր որ յառաջ երթար ու հանդիպեր անոր մը գտնէր, Պետրոս քաղաքը շատ մօտ եւ Թուրքաց ձեռքն էր։ Բայց Ռուսները [illegible] կ'ուզէին, որով քիչ ատենուան մէջ Շվեդաց ամենն

սատոյցի լեռներ քաղցրանալու սկսան։ Շվեդաց կող-մանէ եղած երկու յարձակումը պարտուի եղաւ, կա-րոլոս երկրորդ յարձակման նշանն ալ տուաւ, պէտք էր որ աս անգամ ատենալ, որովհետեւ ձմեռը հա-մար ատեն մը պէտք էր։ Ընդհարման հրամանով աս յարձակումն յաջողեցաւ ու քաղաքին ամենաառաջ եղաւ (1709, Յուլիսի), բայց անանկ պարտուած ու կործանած էր, որ Կարլոս իր զօրացը մեծ մասը անձամբ փախածներու ազատուեցաւ։

Այսպէս անստանիկ դժուարութեանց մէջ Կարլոս զինուորութեան կը խնդրէր։ Պետրոս պատասխանեց «Յաղթութիւն կ'ուզեմ եւ ոչ զինադադար»։ Խաղաղութեան ալ կը վճռէր Կարլոս ինծէ որ իրմէ առնուած երկիրները ետ տայէին ու պատե-րազմի ծախքը վճարէր։ Դժուարութիւնները ե-րեւելի էին կը շատնային ու քանի մը փոքր յաղ-թութիւններէ խաբուած, Կարլոս իր զօրացներուց [illegible] պէտք, Ռուսաստանի մէջ պատերազմը յա-ռաջ տանիլ կ'ուզէր։

ՆՈՐ ԱԳՈՅՆ ԼՈՒՐ

ՃԱՄՈՒՑ 15ին Աւստրիական Բելվէտերեան պալատը կը գրէ. Աւստրիայի Գաղղիայի եւ Ընդգլիոյ միջեւ հաշտութեան երեք խաղաղութեան հիմնական սկզբունքը, Պեսարապիոյ երկու ծանօթ սահմանագլուխներուն Ռուսաց գահըն ստուած պատասխանը Նոյեմբերով գեսպաններն Պոլիս կուտան մտնել վերջացաւ։ Ռուսական պատասխանը հաշտու-թեան հաշտով եւ խաղաղական բարեկամութիւններով գրուած է, բայց եղած առաջարկութիւններու ամբողջ եւ անպայման չ'ընդունիր, որն որ մի միայն կրնայ խաղաղու-թեան երաշխաւորել։ Բայց որովհետեւ հաստ բարեկամու-թիւններու բառ մեծ մասին կերպին կամ արտաքին ձեւ-աւորել կը վերաբերին, անոր համար ան յուսալի վրայ հաւ-տատուած կը կենայ որ դիտուած նպատակին գետ կրնայ հասնիլ։ Ուրեմն Նոյեմբերով իշխանն երկրի մէջ հետազո-տել ու թէ արտաքոյ կարգի ուսուցանական համեմատ իրաց վիճակին իրեն արդար ձեւ տալ։

— Վիեննայի արեւմտեանցին մէջ տարածուած լուր մը կ'ըսէ թէ Ռուսաց երկիր սորա ... իրենց բանակին կը մեր-ժէ։ Սա ձախո խնդրոյն վրայ յանձն կ'առնեն բանակին, իսկ մեկնել երկու կէտերն ամբողջ կ'ընդունի։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՏԻՐՈՂ ԻՇԽԱՆՆԵՐՆ, ԻՐԵՆՑ ԱՄՈՒՍԻՆՆԵՐՆ ՈՒ ԺԱՌԱՆԳՆԵՐԸ

Տէրութիւնք եւ մայրաքաղաքք	Աստիճան	Անուանք իշխանաց	Թուական ծննդեան	Թուական գահակալութեան	Ամուսին	Թուական ծննդեան	Թուական պսակի	Անուանք ժառանգաց	Թուական ծննդեան
Անգլիա (Լոնտոն)	Թագուհի	Վիկտորիա Ա.	1819, Մայ. 24.	1837, Յուն. 20.	Ալպերթ Ս.-Գոպուրգի Կոթայի դքսին	1819, Օգ. 26.	1840, Փետ. 10.	Ալպերթ Էդուարդ Ուէլսի իշխան	1841, Նոյ. 9.
Աւստրիա (Վիեննա)	Կայսր	Փրանկիսկոս Յովսէփ Ա.	1830, Օգ. 18.	1848, Դեկ. 2.	Եղիսաբեթ Ամալիա Եւգինէ Պաւարիայի դքսէն	1837, Դեկ. 24.	1854, Ապր. 24.	—	—
Բելգիա (Պրիւքսէլ)	Թագաւոր	Լէոփոլտ Ա.	1790, Դեկ. 16.	1831, Յուլ. 21.	†Լուիզա, Օռլէանի իշխանուհի (Երկ.[1])	1812, Ապր. 3.	1832, Օգ. 9.	Լէոփոլտ, Պրապանդի դուքս	1835, Ապր. 9.
Գաղղիա (Փարիզ)	Կայսր	Նափոլէոն Գ.	1808, Ապր. 20.	1852, Դեկ. 2.	Եւգինէ Մոնթիժոյի կոմսուհի	1826, Մայ. 5.	1853, Յունվ. 30.	—	—
Թոսկանա (Ֆլորենտիա)	Մեծ դուքս	Լէոփոլտ Բ.	1797, Հոկ. 3.	1824, Յուն. 18.	Անտոնիա, Սիկիլիայի իշխանուհի (Երկ.)	1814, Դեկ. 19.	1833, Յուն. 7.	Փերտինանտոս	1835, Յուն. 10.
Հաննովէր (Հաննովէր)	Թագաւոր	Գէորգ Ե. Փրեդեր.	1819, Մայ. 27.	1851, Նոյ. 18.	Մարիամ Ալթենպուրգինա	1818, Ապր. 14.	1843, Փետ. 18.	Էռնէստ Օգոստոս	1845, Սեպ. 21.
Հէսէն Կասէլ (Կասէլ)	Ընտրող իշխան	Փրեդերիկոս Գուլիելմոս Ա.	1802, Օգ. 20.	1847, Նոյ. 20.	—	—	—	—	—
Հէսէն Տարմշթատ (Տարմշթատ)	Մեծ դուքս	Լուդովիկոս Գ.	1806, Յուն. 9.	1848, Յուն. 16.	Մաթիլտ, Պաւարիայի անկէն	1813, Օգ. 30.	1833, Դեկ. 26.	Կարոլոս (եղբայրը)	1809, Ապր. 23.
Հոլանտա (Հաակ)	Թագաւոր	Գուլիելմոս Գ. Ալեքսանդր	1817, Փետ. 19.	1849, Մարտ. 17.	Սոփիա, Վիւրթեմպերկի անկէն	1818, Յուն. 17.	1839, Յուն. 18.	Գուլիելմոս Նիկող. Օրանժի	1840, Սեպ. 4.
Հռովմէական Քահանայապետութիւն (Հռոմ)	Ս. Քահանայապետ	Պիոս Թ.	1792, Մայ. 13.	1846, Յուն. 16.	—	—	—	—	—
Մեկլենպուրկ Շթրելից (Շթրելից)	Մեծ դուքս	Գէորգ Փրեդերիկոս	1779, Օգ. 12.	1816, Նոյ. 6.	Մարիամ, Հէսէն Կասէլի անկէն	1796, Յունվ. 21.	1817, Օգ. 12.	Փրեդերիկոս Գուլիելմոս	1819, Հոկ. 17.
Մեկլենպուրկ Շվերին (Շվերին)	Մեծ դուքս	Փրեդերիկոս Փրանկիսկոս	1823, Փետ. 28.	1842, Մարտ. 7.	Աւգուստա	1822, Մայ. 26.	1849, Նոյ. 3.	Փրեդերիկոս Փրանկիսկոս	1851, Մրտ. 19.
Մոտենա (Մոտենա)	Դուքս	Փրանկիսկոս Ե. Փերդինանդ	1819, Յուն. 1.	1846, Յունվ. 21.	Ադելգունտ, Պաւարիայի անկէն	1823, Մարտ. 19.	1842, Մրտ. 30.	—	—
Յունաստան (Աթէնք)	Թագաւոր	Օթոն Ա.	1815, Յուն. 1.	1835, Յուն. 1.	Ամալիա[2] Օլդենպուրգեան	1818, Դեկ. 21.	1836, Նոյ. 22.	—	—
Շուէտ ու Նորվեգիա (Ստոկհոլմ)	Թագաւոր	Օսկար Ա.	1799, Յուլ. 4.	1844, Մրտ. 8.	Յովսէփինա, Լայխթենպերկի իշխանուհի	1807, Մրտ. 14.	1823, Յուն. 22.	Կարոլոս Լուդովիկ.	1826, Մայ. 3.
Պատէն (Կարլսրուհէ)	Մեծ դուքս	Լուդովիկոս	1824, Օգ. 15.	1852, Ապր. 24.	—	—	—	Փրեդերիկոս Գուլ. (եղբայրն որ իշխանութիւն կը վարէ)	1826, Սեպ. 9.
Պաւարիա (Մինխեն)	Թագաւոր	Մաքսիմիլիան Բ. Յովսէփ	1811, Նոյ. 28.	1848, Մրտ. 21.	Մարիամ, Պրուսիայի անկէն	1825, Հոկ. 15.	1842, Հոկ. 5.	Լուդովիկոս Օթոն	1845, Օգ. 25.
Պրուսիա (Պերլին)	Թագաւոր	Փրեդերիկ Գուլ. Դ.	1795, Հոկ. 15.	1840, Յուն. 7.	Եղիսաբեթ, Պաւարիայի անկէն	1801, Նոյ. 13.	1823, Նոյ. 16.	Գուլիելմ. Լուդով. (եղբ.)	1797, Մրտ. 22.
Ռուսաստան (Փեթերսպուրգ)	Կայսր	Աղեքսանդր Բ.	1818, Ապր. 29.	1855, Մրտ. 2.	Մարիամ Աղեքսանդրովնա, Հէսէն Տարմշթատի անկէն	1824, Օգ. 8.	1841, Ապր. 28.	Նիկողայոս	1843, Սեպ. 20.
Սարդինիա (Թուրին)	Թագաւոր	Վիկտոր Էմմանուէլ Բ.	1820, Մրտ. 14.	1849, Մրտ. 23.	†Ադելհայտ, Աւստրիայի անկէն	1822, Յուն. 3.	1842, Ապր. 12.	Հումբերտ, Փիէմոնդի իշխան	1844, Մրտ. 14.
Սաքսոնիա (Տրէզտէն)	Թագաւոր	Յովհաննէս Նեփոմուկ	1801, Դեկ. 12.	1854, Օգ. 9.	Ամալիա Աւգ., Պաւարիայի անկէն	1801, Նոյ. 13.	1822, Նոյ. 16.	Փրեդ. Աւգ. Ալպերթ	1828, Ապր. 23.
Սիկիլիաց երկուց (Նափոլի)	Թագաւոր	Փերդինանդ Բ.	1810, Յուն. 12.	1830, Նոյ. 8.	Թերեզիա, Աւստրիայի անկէն (Երկ.)	1816, Յուլ. 31.	1837, Յունվ. 9.	Փրանկիսկոս, Կալաբրիայի դուքս	1836, Յունվ. 16.
Սպանիա (Մատրիտ)	Թագուհի	Իզաբելլա Բ.	1830, Հոկ. 10.	1833, Սեպ. 29.	Տ. Փրանկիսկոս Ասիզացի, Կադիքսի դուքս, Ինֆանտ	1822, Մայ. 13.	1846, Հոկ. 10.	—	—
Վիւրթեմպերկ (Շթութկարտ)	Թագաւոր	Գուլիելմոս Ա.	1781, Սեպ. 27.	1816, Հոկ. 30.	Պաւլինա (եղբօր աղջիկն)	1800, Սեպ. 4.	1820, Ապր. 15.	Կարոլոս Փրեդ.	1823, Մրտ. 6.
Տաճկաստան (Կ. Պոլիս)	Կայսր	Աբդ-իւլ-Մէճիտ Խան	1823, Ապր. 23.	1839, Յուլ. 2.	—	—	—	Աբդ-իւլ-Ազիզ (եղբ.)	1825. —
Տանիմարգա (Կոպենհագ)	Թագաւոր	Փրեդերիկոս Է. Կարոլ. Քրիստիան	1808, Հոկ. 6.	1848, Յունվ. 20.	—	—	—	Փերդինանդ (հօրեղբայր)	1792, Նոյ. 22.
Փարմա (Փարմա)	Դուքս	Ռոպերտ Լուդովիկոս	1848, Յուլ. 9.	1854, Մրտ. 27.	—	—	—	Փրեդերիկոս Ալ... գոստ.	1852, Նոյ. 16.
Փորթուգալ (Լիսպոն)	Թագաւոր	Պետրոս Ե. Փերդինանդ	1837, Սեպ. 16.	1853, Նոյ. 15.	—	—	—	—	—
Օլտենպուրկ (Օլտենպուրկ)	Մեծ դուքս	Պետրոս	1827, Յուլ. 8.	1853, Փետ. 27.	Եղիսաբեթ, Սաքսոն-Ալթենպուրկի անկէն	1826, Մրտ. 26.	1852, Փետ. 10.	—	—

[1] Երկրորդ ամուսինն է։
[2] Մի եւ նոյն անձին շատ անուններէն մէջ հասարակօրէն ան միայն դրուած է, իսկ որ որ սովորաբար չէ ան գործածուիր անունը ձգած պիտի նշանակենք։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Այս լրագրիս տարին երկուշաբթի մէջ մը կ'ելլէ։ Տարեկան գինը կանխիկ 10 ֆիորին արծաթ է, մեկ ամսուայ կանխիկ 5½ ֆիորին արծաթ։ — Կրնայ առնուիլ, անմէն Աւստրիայի կայսերական առուտուրներէն, թէ Աւստրիայի կայսրու-թեան եւ թէ բոլոր Տաճկաստանի մէջ։ — Այլ Վիեննա, Մխի-թարեանց գրավաճառութեան խանութը։ — Փարիզ, Մա-րտաստան գրագոյն։ — Կոստանդնուպոլիս Պէյօղլու, Մխ-իթարեանց վաճառանոց։ Կարին Թէոդոսի վաճառանոց Յով-հաննէս Գէր. Գրիգորեան։ Զմիւռնիա Մէրկեան Զաքարեան Մարգարեան Պ. Յարութիւնին գրավաճառութեան խանութը։

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԴՐԱՄԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԸՆԹԱՑՔԸ

1856 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 8 (ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 27)	8 (27)	9 (28)	10 (29)	11 (30)	12 (31)	14 (2)	
Ամստերտամ 100 հոլանտ. ֆիօ. արծ. ֆիօր.	—	—	—	—	—	—	2 ամիս
Աւգսպուրգ 100 ֆիօր.	110³/₄	109⁷/₈	111¹/₄	111¹/₂	111¹/₂	113	³/₄ "
Լիվոռնօ 300 Թոսկ. լիր.	—	—	—	—	—	—	2 "
Լոնտոն 1 փունտ ստեռլ.	10.49	10.51	10.53	10.53	10.54	10.59	3 "
Համպուրգ 100 մարք պանքօ	81¹/₈	81¹/₄	81¹/₂	81¹/₂	81³/₈	81	2 "
Մարսիլիա 300 ֆրանք	—	—	—	—	—	—	2 "
Միլան 300 աւստր. լիր.	—	110¹/₄	109¹/₂	109¹/₂	109³/₄	—	2 "
Փարիզ 300 ֆրանք	129¹/₂	129³/₈	130	130¹/₄	130¹/₄	—	2 "
Ֆրանկֆուրտ ... 120 ֆիօ.	110¹/₂	109¹/₂	110³/₈	109¹/₂	109⁷/₈	—	3 "
Կ. Պոլիս 1 աւստր. արծ. ֆիօր. փարա	—	—	—	256	—	250	31 օր
Պուքրէշ	249	249	248	249	...	247	31 "
Վերադարձ (aggio) Ոսկիի	14⁷/₈	15¹/₈	15¹/₄	15³/₄	16	17¹/₄	
Արծաթի	10	10¹/₄	10³/₄	11	11¹/₄	12	

ՎԻԷՆՆԱ · ՊԱՇՏՊԱՆ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ՎԱՆՔԸ